

B 937

32

SZOLGÁLATI SZABÁLYZAT

A

MAGYAR KIR. HONVÉDSÉG SZÁMÁRA

FÜGGELÉK

Az 1. és 2. példéllel helyesbített 1914. évi utánnomás.

BUDAPEST

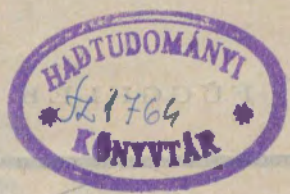
PALLAS IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
1914.

1764

OLGALATI SZABALYZAT

GYAR KIR. HONVÉDELME

NYELVÉSZET

BUDAPEST

NYELVÉSZETI ÉS NYELVTUDOMÁNYI INTÉZMÉNYEK

1914

Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai.

Mi Ferencz, Isten kegyelméből mindenkor magasztos választott római császár, Németország és Jeruzsálem királya, Lotharingia és Baar hercege, Toskana nagyhercege, Charleville hercege, Nomeny örgrófja, Falkenstein grófja stb. stb. stb.

Adjuk tudtokra mindeneknek stb. stb.

Minthogy szivből szeretett hitvesünk, Ő császári és apostoli királyi Felsége és Kedvessége, valamint Mi is abból a különös hajlandóságunkból, melylyel a katonai rend iránt viseltetünk és abból a tekintetből, mely szerint e rendnek oly sokszor tanusított hűségét és okosságát kitünően megjutalmazzuk, a hadügynek fejlesztése végett jónak találtuk új katonai vitézrendet alapítani s ezt mindazon elsőbbségekkel fölruházni, melyek kitűzött végezlünknek elérését előmozdítják.

E fontos tárgyra való tekintettel tehát Mi, e Mária Terézia katonai rendnek nagymesteri méltóságát Magunkra vállaltuk; és Magunkat ezzel

ismételve és nyilvánosan e rendnek főnökévé, fejevé és nagymesterévé nyilvánítjuk és Magunkat mindenki által annak tartatni kívánjuk.

E tulajdonsággal felruházva, igen szeretett fivérünk, Károly lotharingi herczeg ő kedvességének és Daun gróf tábornagynak első és második nagykeresztesül való ünnepies fölvételével, e rendet nemcsak kívánatosan megnyitottuk, hanem az ezután bekövetkezett előmozdításokkal tovább is fejleszteni törekszünk. Nagymesteri tisztünk-nél fogva azonban most még további feladatunknak is tekintjük, hogy e katonai rendnek belső és külső szervezetét bizonyos alapszabályokban megállapítsuk, annak voltaszerű mineműségét és más hasonló vitézrendektől való különbségét meghatározzuk és belátásunkkal mindazt lehetőleg kimerítsük, mi ugy a fölvételt, előmozdítást és megmaradást, mint e rendnek jelességét és fényét öregbitheti.

A fenn említett szándékokhoz képest, rendi kanczellárunk által a következő alapszabályokat és tételeket terveztettük, ezeket a legkomolyabban megfontoltuk és nagymesteri hatalmunknak teljességénél fogva, legkegyelmesebben akként jóváhagytuk, hogy azok, a rendnek minden ügyében változhatatlan zsinórmértékül szolgáljanak és a rendnek levéltárában örök időkre megőrizteszenek. Legkegyelmesebb akaratunk tehát, hogy

1-ször Ez új vitézrend, 1757-ik évi junius hó 18-ától kezdve, megállapítottnak és megnyitott-

nak tekintessék és Mária Terézia katonai rendének neveztessek, hogy ezáltal, katonaságunk soknemű érdemeiért legkegyelmesebb megelégedésünket nyilvánosan napfényre hozzuk és így az illetők jó magatartásának dicsőséggel teljes emlékezetét, a legkésőbb korbéli utódok előtt is fenn-tartsuk.

E rendnek nagyobb diszitéseül kívánjuk, hogy 2-szor Nagymesteri méltósága halálunk után jövőre mindenkor, Uralkodóházunk fejének és örökös királyságai és országai uralkodójának tulajdona legyen és maradjon, és tulajdonából sem általunk, sem utódaink által, akármely oknál fogva is, soha ne vetköztessék ki és ne különitessék el.

3-szor Megváltozhatatlan fő-szabályul határozzuk, hogy senki, legyen az bár akárki is, előkelő születése, hosszas szolgálata vagy háboruban kapott sebei vagy előbb szerzett érdemei tekintetéből, még kevésbé pedig csupán kegyelemből és mások ajánlatára, e rendbe föl ne vétessék, mivel ebbe csak azok veendőek föl, kik tisztükben nemcsak teljesen becsület és kötelesség szerint jártak el, hanem ezenfelül magukat még valamely kiváló bátor tettel ki is tüntették vagy nemcsak hogy okos és katonai szolgálatunkra nézve hasznos tanácsokat adtak, hanem ezeket kitünő bátorsággal kivívni is segítettek.

E fő-szabálytól sohasem szabad eltérni vagy pedig tőle valamely kivételt megengedni, elannyira,

hogy legkegyelmesebben elhatároztuk, miként hozzá Magunk is kötve legyünk.

4-szer Azok alatt, kik e rendet megkaphatják, gyalogságunknak és lovasságunknak, huszárjainknak, határőreinknek, tüzérségünknek, aknászainknak és hadmérnökeinknek minden főtisztjét, a legfőbbtől a legutolsóig értjük, — tehát bezárólag a zászlósokat és lovas-zászlósokat is, még pedig hitvallásukra, rangjukra vagy más körülményekre való legkisebb tekintet nélkül.

5-ször E katonai vitéz-rend ne legyen bizonyos számhoz kötve, hanem annyiból álljon az minden időben, a mennyien magukat a nagykeresztési és lovagi osztályra érdemessé tenni fogják, minthogy minél nagyobb lesz számuk, annál nagyobb mértékben fog eléretni a kitüzött hasznos czél is.

6-szor A rendnek tagjai két osztályuakból, azaz nagykeresztesekből és lovagokból álljanak és lovagokká mindazok fölvétessenek, kik magukat erre valamely kiváló vitéz tettel, mások fölött érdemessé tették, míg ellenben a nagykeresztesek csak azok számára alapítvák, kik vitézségüket oly okos magatartással egyesítik, mely a hadvállalatnak szerencsés kimenetelére valamely hasznos hatással volt.

7-szer A nagykeresztesek vállszalag gyanánt, jobbról balra leeresztett tenyérnyi szélességű, pipacsvörös, közepén fehér csiku szalagon; fehér zománczu, nyolczszögű aranykeresztet viseljenek,

melynek középpajzsát, az egyik oldalon a Mi nevünk és szivből szeretett hitvestünknek a császárné-királyné apostoli Felségének és kedvességének babér-koszoruba foglalt névjelvénye, másik oldalon pedig az ausztriai főhercegi czimer: «Fortitudo»-kőrirattal képezi; a lovagok pedig épen oly, csakhogy kisebb keresztet, ugyanoly színű, két ujjnyi szélességű szalagon a kabátnak vagy mellénynek egyik gomblyukáról függve, mellükön hordjanak.

Hogy azonban

8-szor Tábornokainknak és többi tiszteinknek jeles érdemeik, nemcsak e nyilvános és szembe-tűnő becsületjel által felismerhetővé tétessenek, hanem nekik illetékeikhez is pótlék, tehát nagyobb jövedelem szereztessék, ennélfogva husz nagykeresztos számára: tizenöt száz forintnyi évi járadékot, továbbá egyszáz lovag részére: hatszáz forintnyi évi járadékot és még más egyszáz lovag számára: négyszáz forintnyi évi járadékot akképen rendelünk, hogy az illetők e pótlékokat a rendbe való fölvetelük napjától kezdve huzzák, a rendnek többi tagjai pedig, mindennemű ily járadékoknak teljes kiosztása esetében beálló üresedéskor, rendbeli rangjuk szerint legott, a járadék haszonvételébe juttassanak és különösen azok a lovagok, kik addig 400 forintnyi járadékot huztak, sorrend szerint a 600 forintnyi évi járadék —, azok ellenben, kik még semmi járadékot sem kaptak, a 400 forintnyi járadék haszonvételébe

lépjének. Ehhez képest Mi, szívből szeretett hitvesünkkel, a császárné-királyné apostoli Felségével és kedvességével együtt

9-szer E Mária Terézia katonai rend javára egyszázötvenezer forintnyi évi jövedelmet utaltunk ki, mely összeg, a rend pénztárának felállítására s a járadékoknak fődözésére, valamint minden egyéb, a rendnél szükséges kiadásra egyelőre elég lehet. Habár

10-szer Ilymódon a rend azon tagjainak száma, kik járadékot kapnak, immár meg is állapítottatik, mind a mellett ez, csakis az Általunk meghatározott járadékokra vonatkozik és korántsem a rendnek adományozására; minthogy e rendbe annyi nagykeresztesnek és lovagnak kell fölvetnie, a hány csak magát arra érdemessé teendi.

Hogy valaki a rendbe fölvetessék,

11-szer Egyelőre három főkellék kívántatik, nevezetesen: először, hogy a rendnek elnyerésére érdemesítő vitéz tett kellőleg leírva legyen; másodsor, hogy a leírás elegendő tanubizonyítékokkal erősíttessék és végül harmadszor, hogy a rendnek káptalana által részrebajlatlan vizsgálat tétessék arra nézve, hogy nemesak a bizonyítékból mi sem hiányozzék, hanem, hogy a leirt tett oly tulajdonságu-e, miként az illetőt, a nagyvagy kis-keresztel való jutalmazásra, méltóvá teszi-e. A mi azután

12-szer A tettnek leírását és bizonyítását illeti, a Mi szívből szeretett hitvesünk a császárné-

királyné apostoli Felsége és kedvessége, hadseregeinek a határozott parancsot már kiadatta és kihirdette, hogy a fő-tisztek közül — a legfőbbtől a legutolsóig — azoknak, kik valamely kiváló tettel, ez új rendre magukat érdemesítve lenni vélik, senkinek ne tiltassék, legkevesebbé pedig akadályoztassék, sőt ellenkezőleg előmozdítottassék, hogy az erre vonatkozó megfelelő bizonyítékok megszerzettethessenek, mely határozott szabályt, Mi ezennel ismételve megújítjuk és megerősítjük. Minthogy azonban

13-szor A haditettek többnyire sokaknak szemük láttára történnek és ily tettek bizonyításánál bizonyos mértékhez kell szorítkozni, ennél fogva e tekintetben is a különböző esetekhez kell alkalmazkodni és főleg arra tekintettel lenni, hogy a bizonyítékot nyújtó tábornok vagy főtiszt abban az időben, midőn vitézségével és okos intézkedésével magát kitüntetni alkalma volt, másnak parancsa alá volt-e helyezve, vagy az illető csapatot maga vezette-e.

Az első esetben mindenekelőtt a vezérlő tisztnek tanuskodása eszközölnöd ki s a tettek leírása, úgy a vezérlő tiszt, mint öt más tiszt kezének aláírásával és pecsétjével igazolandó, — utóbbiak teljes számának hiányában, minden egyes tanuként hiányzó tiszt helyett: két altisztet vagy közembert kell számítani. Ha azonban

14-szer A vezérlő tiszt, az eseménynek nem ismerésével mentegeté magát, vagy távol és

akadályozva lenne, vagy a rendjelölt a parancsnokságot is önmaga vezette volna, akkor a tanuskodást és aláírást ily esetben oly hat tiszttől, vagy minden egyes helyett, ki e számból hiányzik, két-két altisztől vagy közembertől követeljük, kik a tethnél jelen voltak. Ha ellenben

15-ször Az fordulna elő, hogy az előbbiekhöz képest megkívántató számú tanu előállítható nem lenne, akkor a tettnek leírásában a körülmények annál behatóbban jelöltessenek meg és azok, kik a tettet saját szemekkel látták, vallo-másuk aláírására köteleztessenek.

16-szor A fenn leirt módon kiadott bizonyítványok és vitézpróbák ezután a «species facti»-val együtt, az Általunk felhatalmazott nagykereszteshez bepecsételve küldendők, hogy a rendnek káptalana által kellően megvizsgálthassanak.

17-szer Minthogy időnként az is előfordul, hogy tábornokainknak és tisztjeinknek némelyike szövetségeseink hadseregeinél van és az ottani hadjáratokban vesz részt, ennél fogva sérelmes lenne, ha ezáltal tőlük elvonatnék az alkalom, hogy e rend birtokába juthassanak. Ha tehát ilyenek szövetségeseink hadseregeinél alkalmat nyernek arra, hogy valamely vitéz és okos tettel magukat kitüntessék és ennek leírását, a tenn elősorolt kellékek szerint beterjesztik: akkor a rendnek káptalana miattuk is egybehivandó, a tettnek állása megvizsgálendő és megítélendő, s

az érdeemesnek talált rendjelölt kifogástalanul ép úgy felveendő, mintha a tett, a Mi hadseregünkben vitetett volna végbe. A mi továbbá

18-szor Azt az utasítást és azokat a fő-szabályokat illeti, melyek szerint Mária Terézia katonai rendünk káptalanának megtartania kell, úgy e tekintetben legkegyelmesebb határozatunk, hogy a hányszor a káptalan összeül, a hadseregben jelen levő minden nagykeresztes és rendlovag abba meghivandó; az pedig, a ki Általunk a káptalannak elnökségével bizatik meg, kiválóan arra ügyeljen, hogy a káptalan, kivüle legalább hat nagykeresztesből vagy lovagból állitassék össze, a mennyiben t. i. a hadseregben több renditag nem volna. A midőn

19-szer A káptalannak gyűlésére kitűzött nap és óra bekövetkezik és a meghivott rendtagok mind összegyűltenek, akkor az elnöklő nagykeresztes a folyamodványokat és bizonyítványokat, ha ezek — időnyerés végett — a rendtagok között máris nem köröztettek volna, a hadiroda egy személye által felolvastatja, s az aláírott tanukat, különböző katonai rangjuk sorrendje szerint megszámláltatja a végből, hogy a jelölt érdemeit a jelenlévők közül mindenki beláthassa és fölismerhesse vajjon érdeemesit-e végbevitt tette e rendre és megvan-e nevezetesen a bizonyítványokban a kötelességnek minden szükséges ismertetőjele. Habár Mi

20-szor Legkevésbé sem kételkedünk, hogy

azok a nagykeresztesek és lovagok, kikből a káptalan áll, — mivel ők tulajdon tetteik által érdemesítették magukat e rendre, legjobban képesek másoknak érdemeit megbirálni, még is nem tartottuk célszerűtlennek, a rendi káptalannal e katonai rendnek fő- és egészen különös tulajdonságát ismételve megértetni; és minthogy nem igen lehetséges, az oly sok féle haditettnek részletes leírásába bele bocsátkozni, melyek különböző alkalmakkor és különféle módon előfordulhatnak, ennél fogva Mi itt általában csak bizonyos fő-szabályokat állapítunk meg, hogy a káptalan zsinórmértékkel birjon, melyhez magatartásában alkalmazkodhassék. Habár a tábornokoknak és tiszteknek szolgálatunk előmozdítására irányzott minden vállalatuk, kötelességeiknek természetes folyományát képezi, — mindamellett a katonaságnak kötelessége és vitézsége is a szerint, a mint a tökéletességhez közelebb vagy távolabb áll, úgy szólván bizonyos fokokkal bir, — valamint továbbá e rendnek tulajdonképeni célja oda irányul, hogy a katona kötelessége és szolgálati buzgalma, magában a végrehajtás idejében magasabb fokra emeltessék, és hogy azokat rendkívüli tettekre serkentse, kik egyébként megelégednének azzal, hogy csak az általános fogalom szerint való kötelességüknek feleljenek meg. Ennél fogva tehát e rendnél a tett és a jutalom között általában, nem a mennyiségtani uton kiszabható arány érvényes; mert ha a harczosnak

kötelességét oly szabatos értelemben vennők, akkor e rendre vagy egyetlen hadi tett se, vagy csak igen kevés tehetne valakit érdemessé, a szolgálati buzgalom pedig ez által kihülne, s ennél fogva az a nagy végcél, mely e rendnek alapításánál kitűzetett, elesnék. Mivel azonban

21-szer Ily tetteket alaposan megbirálni s értékükhöz képest mérlegelni valóban nehéz, de elégséges lehet, ha oly esetekben minden lehető és észszerű elővigyázat alkalmaztatik, ennél fogva mellőzhetetlenül szükségesnek tartjuk, rendünk káptalanának változhatatlan zsinormértékül meghagyni, hogy mindazon tettek, melyek, noha felelősségre-vonatás nélkül el is mulaszthattak volna, de mindamellett mégis végbevitettek, e rendre érdemesiteneek, például: ha valamely tiszt különös parancs nélkül, támadást intéz, és nemcsak, hogy higgadt lelkierővel minden intézkedést megtesz, hanem ekkor személyes bátorságot is tanusít; ha eljárásával — az alája rendelt legénységet buzdítja, sánczot, gátonyt, vagy valamely más megszállott helyet megmász; ha az ellenséges csapatok között, valahol hézagot vevén észre, ezt a sikert ígérő körülményt külön parancsnak bevárása nélkül, szolgálatunknak javára felhasználja; ha valamely veszedelmes vállalatnak végrehajtására önként ajánlkozik és ez neki sikerül is; ha a harczvonalban saját szárnyán dandárával, századával vagy osztagával önszántából oly mozdulatot tesz, mely egy hadtestnek, vagy talán az egész

hadseregnek is, kiváló hasznot hajt; ha valamely kivihető katonai tervvel vagy egyéb új fölfedezéssel áll elő, s ezek végrehajtásával valódi hasznot tesz stb. Ennélfogva a hadseregnél és valamennyi csapattestnél minden katonatisztnek megengedve van, hogy vezérő tábornokának, vagy törzstiszteinek előadhassa azt, mi neki alkalmat adhat, az ellenséggel szemben valami sikerrel kecsegtető dolgot elvállalni, s ezáltal e becsületjelt megszerezni. Hasonló minden ily esetben, melyek egy könnyen előre nem láthatók, sem pedig mind föl nem sorolhatók.

22-szer Csakis a kis kereszt hozandó javaslatba, a nagykeresztrel ellenben igen takarékosnak kell lenni, s ez csakis abban az esetben hozandó javaslatba, ha ugyan abban a tetteben, a vitézséghez rendkívül eszes magatartás is járul. Ilyképen e két fő-szabály szerint, mely a rend természetéből folyik, valamennyi vitéz tett megvizsgálható s a rendnek disze, becsében és fényében megtartható. Továbbá még

23-szor A vitézpróbák tekintetében is különböző aggodalmak fordulnak elő, a mennyiben részint hitelességük, részint pedig bebizonyításuk kétséges lehet. Hogy tehát az abbeli zavaroknak eleje vétessék, a rendnek káptalana mindig a szabályhoz alkalmazkodják, és a vitézpróbák megvizsgálását azon rend és időszerint, a mint a tett megtörtént, a szabályozott módon eszközölje, hogy a törvényesség tekintetében mindenki

teljesen biztos legyen, és senki, ki ezuttal kizáratik, a valót belátva, részrehajlásról, vagy igazságtalanságról ne panaszkodhassék.

Mint hogy legkegyelmesebb határozatunk oda irányul, miszerint — tekintet nélkül a személyekre, kegyelemre, vagy neheztelésre, — egyiknél úgy kell eljárni, mint a másiknál, és mindenkinek nyitva hagyni az utat arra, hogy új vállalatok által, e rendre magát érdemessé tehesse, — minélfogva senkinek sem válhatik szégyenére, hogy e rendnek díszjelével még nem tiszteltetett meg, — sőt inkább arról vagyunk meggyőződve, miként a jóra való tiszt buzgalmát megkettőztetni fogja, hogy végre oly jutalmat nyerjen, mely egyedül csak jeles érdemeknek van szentelve, és épen ebben rejlik e rendnek fő-tulajdonsága, mely ha szorosán és szándékunknak megfelelőleg fog szem előtt tartatni, szolgálatainknak legnagyobb hasznára váland. E nézetet tehát elég gyakran nem ismételhettük, és a mellett

24-szer Rendünk káptalanától legkegyelmesebben elvárjuk, hogy a katonai tettek megvizsgálásakor, minden lehető megfontolással és okos szigorúsággal jár el, mindent, mi a káptalannak gyülekezetében előfordul, mély titokban tart, valamint az elősorolt rendszabályoktól legkevésbé sem tér el, különösen pedig a bizonyítványokat teljességük, hitelességük és érvényességük tekintetében, a legóvatosabban megvizsgálja és senki iránt valami elnézését, sem külö-

nös barátságot nem tanusít, hanem valódi és egyedüli főszándékának irányfonalául egyes-egyedül csak e rendnek becsületét és szolgálataink javának előmozdítását tekinti; Mi e rendnek kiváló értékét nem tagjainak sokaságában, hanem a valódi hadi vitézségnek megjutalmazásában keressük, úgy, hogy e becsületjel megpillantásánál mindenki azonnal azt a csalhatatlan következtetést tehesse, hogy tulajdonosa, valamely rendkívüli vitézségű katonai tettetért nyerte; oly elsőbbség ez, melynek becsessége, a belőle folyó általános tisztelet által, még inkább fokozódik, és melynek ennél fogva minden katonai személynek a legföbbitől a legutolsóig, kimondhatatlanul nagy értéket kell tulajdonitania és mindenkinek, ki ily rendkereszttel diszittetik, kiváló elsőbbségévé válik, hogy az, bárkinek is, csak megelőző szoros vizsgálat alapján, tehát egyes-egyedül a valódi és megvizsgált érdemért, adományoztatik. A felsoroltak előre bocsátása után tehát

25-ször Reményljük, hogy rendünknek káptalana minden előforduló hadi tettről alapos ítéletet hozhat, és megbíráhatja, vajjon a bejelentett érdemekért a rend jogosan volt-e kérhető, hogy a jelölt Nekünk, mint nagymesternek fölvetelre, még pedig legott a nagy, vagy csak kis keresztnek elnyerésére javaslatba hozassék, avagy, hogy a tett semmi tekintetre sem méltó-e.

26-szor A jelenlevő nagykeresztesek és lovagok mindegyikének, és pedig a legifjabbtól kezdve,

sorban a legidősebbig, a folyamodványokban felsorolt érdemekre, valamint a bizonyítványok érvényességére nézve, jegyzőkönyvileg véleményét kell nyilvánítania, azután pedig,

27-szer A káptalannak elnöke, a szavazatokat összegyűjtvén, a többség szerint való végzést mondja ki, s a káptalan e javaslatát, az eredeti folyamodványokkal, bizonyítványokkal és a minden szavazatot magában foglaló jegyzőkönyvvel együtt terjessze föl, hogy Mi fölötte nagymesteri véghatározatot hozhassunk, és a káptalannak javaslatát megerősíthessük vagy megváltoztathassuk, vagy az egyébkint szükséges további parancsokat kiadhassuk, minthogy nagymesteri tisztinkhöz képest a végső határozást saját Magunknak tartjuk fenn, a káptalan azonban annak csak előkészítésére szolgál és önmaga mitsem határozhat. Minthogy azonban

28-szor Mi a káptalanban való elnökséget, belátásunk szerint, mindig a hadseregben jelenlevő egyik nagykeresztesre fogjuk bizni, az említett rendikáptalan folytonos tettlegességének megóvása végett egyszersmind szükségesnek találjuk, az elnököt, valamely rosszulét, vagy akadály esetére, helyettesítő fölhatalmazással felruházni, mely helyettesítés azonban, mindig írásban és, ha távol vagy akadályozva nincs, senki másra, mint mindig a legidősb nagykeresztesre ruházandó. Az esetre, ha

29-szer Általunk mint nagymestertől, a káp

talannak végzése helyben hagyatott, s a rendjelöltek felavatása Általunk sajátkezüleg aláírt lajstromban beérkezik, legkegyelmesebb akaratunk, hogy azok a jelöltek, nagymesteri kegyelmünkről, a legünnepiesebb módon biztosittassanak. Ennélfogva az, ki Általunk a káptalannak elnökségével megbizatik, vagy kit ez, helyettesítésére fölhatalmaz, a jelölteket bekövetkező vitézi felavatásukról külön iratokban értesitse, s ez értesítésekben az ünnepies cselekmény végbemenetelének napját és óráját is kitegye. Ezután

30-szor Egy nappal előbb, a parancsnak kiadásakor, nyilvánosan közhírré teendő, hogy Mi a megnevezendő tábornokokat és tiszteket, okos és vitéz magatartásukért érdemeseknek találtuk, hogy a rendbe részint nagykeresztesekül, részint pedig lovagokul fölvétessenek és elfogadtassanak, meg hogy legkegyelmesebb parancsunk következtében a fölavatás a következő napon, a meghatározott órában, a főhadiszálláson végrehajthatandó, mi végre, a többi tábornokok, törzs- és főtisztek is ott, a rendbe való ünnepies fölvételnél jelen lenni tartoznak. Erre

31-szer Másnap, felhatalmazott nagykeresztesünk nagymesteri határozatunkat, a jelölteknek különös érdemeikre való tekintettel, a gyülekezetnek hirdesse ki, és végül a rendjelet a nagykereszteseknek vállövszerűleg, a többi lovagoknak pedig, kabátjuk vagy mellényük egyik gomblyukába, trombita-harsogásnak és dobpergésnek

hangoztatásával, és következő szavaknak felolvasásával, tűzze föl:

«Legfelsőbb császári nagymesteri parancs következtében, fogadja kezeinkből a Mária Terézia katonai rendnek jelvényét. Ez, tetteinek és abba a rendbe való fölvételének bizonyítékául szolgál, mely egyedül a vitézségnek és okosságának van szentelve. Használja ezt Istennek dicsőségére, a fölséges Uralgózó háznak szolgálatára s a hazának védelmére.»

Ezután a felhatalmazott nagykeresztes a pályázókat illő szerencsekívánatok között megöleli, mit utána valamennyi nagykeresztes és lovag egymás között, szintén megtesz. A mi azonban

32-szer Azokat a rendre pályázókat illeti, — kik a hadseregnél nincsenek jelen, hanem valahová kirendelve, vagy más fontos okoknál fogva, a főhadiszállástól távol vannak, rendjelvényeiket tehát az elnöklő nagykeresztesnek kezéből személyesen át nem vehetik, — ilyenekre nézve legkegyelmesebben elrendeljük, hogy róluk még a fölvételnek megtevése előtt, a gyűlekezethez intézett beszédben, névszerint történnék említés, a rendjelvény pedig nekik, a közelükben levő nagykeresztesek által függesztessék föl, vagy ha a nagy távolság miatt ez is lehetetlen volna, az elnöklő nagykeresztes által külön irattal küldessék meg. Ezután

33-szor A fölvétel megtevéseinek befejezése után, a rendiroda minden nagykeresztes és lovag

számára a fölvatási oklevelet díjmentesen kiadja, a távollevőknek pedig, ügyvivőjük vagy megbizottjuk útján megküldi.

34-szer Hogy a renditagoknak rangja egymás között egyszer s mindenkorra megállapittassék, mindenek előtt legkegyelmesebb akaratunk, hogy habár az 1758-ik évi március hó 7-én történt első felavatás alkalmával kinevezett nagykeresztesek és lovagok, tekintettel arra, hogy ők voltak az elsők, a rendben való rangjukat katonai állásuk szerint kapták is, mégis erre a jövőben következtetés ne történjék, hanem épen a mint a nagykeresztes a lovagot általában megelőzi, a rendben való rangját általában mindkettő ismét egymás között, vitézi tettének időpontja szerint nyerje, ennélfogva a renditagok ugyszólván annyi külön felavatásokból állanak, a mennyi korszakot — chronologicus rendben — vitézi tetteik képeznek.

Ellenben azok a renditagok, kik egy és ugyan azon korszakból valók katonai rendfokozatuk szerint, és ha több hasonló rendfokozatbeli találkozik, idősbtség és az ezzel járó korrang szerint sorozandók. Ebből aztán természetesen következik, hogy azok az új nagykeresztesek, kik már előbb lovagok voltak, az ugyanazon avatásbeli egyéb nagykereszteseket rangban is megelőzik, mivel az ilyen sorolás e rendnek természetéből folyik és ennélfogva nem csak állandóságára és diszére szolgál, hanem az Által-

lunk mindjárt elől megállapított ama főszabálynak szoros figyelembetartását is igazolja, hogy e vitéz rendnek adományozásánál egyesegyedül csak a katonai érdemek és pedig annak az időnek sorrendjében vétessenek tekintetbe, amint éppen a jelölteknek tettei megtörténtek. Mint-hogy továbbá

35-ször. A nagykeresztesek és a lovagok között minden alkalommal, midőn renditagokul jelennek meg, a rang a most magyarázott szabály szerint, helyes, tehát e rendünknek tagjai iránti kiváló becsülésből továbbá akarjuk, hogy úgy a rendlovagok, mint a nagykeresztesek, udvarunknál, ha nálunk vagy szivből szeretett hitvesünk, a Császárné-királyné apostoli Felségénél és kedvességénél kihallgatást kérnek, — ebben a szerencsében a főkamarsáznál e végre való megelőző jelentkezés nélkül és pedig palotánkban a magánszobában, Schönbrunnban ellenben a tükörszobában részesíttessenek. Hasonlókép megengedve legyen, hogy a nagykeresztesek minden időben, a lovagok azonban csak az évi rendünnep napján, valamint akkor, midőn érkezésükkor vagy elutazásukkor kézesókhöz bocsátatnak: a titkos tanácsosi terembe szabadon beléphessenek.

Ezen felül e katonai rendnek minden nagykeresztese és minden lovagja, a tábornoki személyekkel hasonlóan, azzal az elsőbbséggel birjon, hogy ne csak az udvari ünnepeken, meg a

rendes udvari társaságokban, hanem az ugynevezett játszó vagy kisebb udvari társaságokban is megjelenhessék. És amennyiben

36-szor Minden felavatásnál a rendbe felvett lovagok, középkeresztesek és nagykeresztesek ezáltal egyidejűleg, az osztrák vagy a magyar államkötelékbe való illetőségükhöz képest, az osztrák vagy magyar nemesi rendbe emeltetnek, ha az illetők még ezen nemességgel nem bírnának.

37-szer A lovagok, középkeresztesek és nagykeresztesek, ha az osztrák államkötelékbe tartoznak, az osztrák báróság adományozásáért, azok pedig, kik a magyar államkötelékbe tartoznak, a magyar báróság adományozásáért folyamodhatnak, mely rangemelések díjmentesen megadatnak.

38-szor Szivből szeretett hitvesünk a Császárné-királyné Ő apostoli Felsége és kedvesége öröklött országai kormányzékének továbbá azt is meghagyta, hogy előforduló kiadványaiknál és egyéb alkalmakkor, a nagykereszteseknek és lovagoknak, az őket megillető rendiczimnek megadását soha szem elől ne tévesszék. Ennélfogva továbbá

39-szer A nagykeresztesek és lovagok feljogosítvák, miszerint magukat rendi méltóságuk szerint írják és a rendi keresztet czimertükbe, vagy pecsétjükbe és pecsétnyomójukba fölvetessék.

40-szer Minthogy ily réndet, mely egyedül kiváló vitézség és hadiérdemek által szereshető meg, nagyrabecsülésben semmi más rend sem előzhet meg, ennél fogva azt is jónak találtuk, hogy az aranygyapjas rendnek abbéli szabályánál, miszerint e rend mellett semmi más rendjelvény sem viselhető, egyes-egyedül a Mária Terézia katonai rendre való tekintettel, kivétel tétessék és ezuttal legkegyelmesebben elrendeljük, hogy ennek becsületjele, az aranygyapjassal együtt és mellette viseltethessék; ellenben ép ugy, mint az aranygyapjas mellett, a Mária Terézia katonai rend mellett se legyen semmi külhatalmasság vitéz rendjének helye. Egyébiránt

41-szer Minden nagykeresztesnek és lovagnak megengedtetik, hogy saját költségén több rendkeresztet szerezzon be, hanem az a rend kancellárjának előzetesen mindig tudomására adandó.

42-szer Ha katholikus vallásu nagykeresztesek és rendlovagjaink közül egy vagy több valamely csatában és összeütközésben elesik vagy egyébként elhalálozik, — értük az Angusz-tiniánusok udvari templomában külön engesztelő mise tartandó, hátrahagyott rendjeleik pedig az örökösök, vagy azok által, kik a rendjelet egyébként kezeik közé kapják, a hadsereg muzeumába beküldendők.

43-szor Továbbá legkegyelmesebben elrendeltük, hogy a nagykereszteseknek és lovagoknak

elhalálkozásuk után évi járadékuknak felét hátrahagyott özvegyeik élethossziglan megtarthassák és a rendnek pénztárából huzzák. Ezután pedig

44-szer Szükségesnek találtuk e vitéz rendet kanczellárral is ellátni, minélfogva legkegyelmesebb határozatunk, hogy e rendnek kanczellárságát mindig az udvari és államkanczellár viselje és vezesse. Ahányszor tehát jövőre Mi személyesen, a rendbe nagykereszteseket és lovagokat felvesszünk:

45-ször A gyülekezethez intézendő beszédet, a rendnek kanczellárja tartsa s a rendjelvényt az első ünnepies fölvételnél végbevitt és az 1-ső szám alatt csatolt szertartás szerint minden jelöltnek kézbesitse, valamint általában mind arról, mi rendiügyekben egyébként előfordul, nekünk élőszóval vagy írásban előterjesztést tegyen, mely okból Mi ezennel

46-szor Elrendeljük, hogy a rendnek ügyeiben hozzánk intézett folyamodványok és feliratok, valamint a káptalannak jelentései és javaslatai, nyitott mellékletekkint rendikanczellárunkhoz küldessenek.

47-szer Rendünk kanczellárja alá helyeztetnek: a rendnek tisztviselői, vagyis a kincstárnok és a jegyző, kiket Mi és utódaink, nagymesteri tulajdonságunknál fogva mindig rendi kanczellárunk javaslatára fogunk kinevezni. E tisztviselőknek mindkét rendbeli teendőik pedig következőkből állanak:

48-szor A rend kincstárnokának nemcsak a rendi jelvények elkészítéséről kell gondoskodnia, s a Magunk végezte ünnepies fölvételek alkalmával a rend kancellárjának átnyujtania, hanem a rend számára évenként kiszabott: egyszázötvenezer forintot is fölvennie, — ebből a vitézeknek évi járadékait, meg a rend tisztviselőinek fizetéselt folyóvá tennie és ugy ezzel, mint a rendnek egyéb kiadásaival is évenként beszámolnia.

49-szer A rendnek jegyzője okiratolt jegyzőkönyvet vezessen és beléje minden, a rendnek ügyeiben előforduló figyelemreméltó dolgot, megtörténte idejének rendje szerint és a kellő helyen írja be a rendikáptalanhoz czimezett leiratainkat és parancsainkat, valamint az Általunk kinevezett nagykeresztéseknek és lovagóknak kinevező okleveleit, továbbá minden felavatáskor a rendért pályázók lajstromait rendünkbeli rangjuk szerint szerkessze, azután a rendért pályázóknak folyamodványait, meg a rendet illető többi okiratokat iktassa be és külön iratcsomagokba gyűjtve a rendnek levéltárában helyezze el, — végül általában minden kiadványt, *az erre különösen alkalmazott irnokkal irasson és tisztáztasson le.

50-szer Hogy pedig e rend alapításának emlékezete megörökíttessék, legkegyelmesebben elrendeltük, hogy a rendnek ünnepe, évenként október hó 15-én, azaz szent Terézia napján, még pedig béke idején udvarunknál a 2. szám alatt csatolt szertartás szerint, háboru idején

azonban a hadsereg főhadiszállásán, a legünne-
piesebben megtartassék.

51-szer Amidón ezennel úgy nagykeresz-
téseinktől, mint valamennyi rendilovagunktól,
előre is legkegyelmesebben elvárjuk, hogy a
rendnek itt megállapított szabályait mindig vál-
tozatlanul szem előtt tartandják és ekként az a
nagy végczél, melyet e rendnek alapításánál ki-
tűztünk, nevezetesen, hogy a katonaság becsü-
lete emeltessék, teljes mérvben el fog éretni,
ennélfogva ezennel komolyan és legkegyelme-
sebben elrendeljük, hogy valamennyi rendi nagy-
keresztésünk és lovagunk, a felsorolt rendi alap-
szabályokat a legszorosabban kövesse, — rendi
kancellárunknak pedig egyuttal meghagyjuk,
hogy folytonosan legfigyelmesebb gondját arra
irányozza, miként e rendi szabályoknak minden
cikke nemcsak a rendnek tagjai által teljesen
megtartassék, hanem hozzájuk a rendhez tartozó
minden más személy is, kötelességszerűleg alkalmazkodják.

Melyeknek nagyobb bizonyosága tekintetéből,
Mi ez alapszabályokat, tulajdon kezünknek alá-
írásával és a rendnek nagyobb függő pecsétjé-
vel megerősítettük. Kélt császári székvárosunk-
ban Bécsben, 1758-ik évi december hó 12-én.

Ferencz.

Kaunitz-Rittberg gróf.

Ő császári felsége saját paráncsolatjára.

Beck Keresztély Ágoston.

**Mi I. Ferencz József, Isten kegyelméből
Ausztriai császár, Csehország királya stb.
és Magyarország apostoli királya.**

Már magasztos elődünk: néhai I. Ferencz császár Ő Felsége indittatva érezte magát, hogy a Mária Terézia katonai rendnek alapítása óta tetemesen megváltozott hadviselésre s a rendi alapszabályoknak különböző és nem mindig helyes fölfogására való tekintettel, 1810-ik évben ez alapszabályokhoz felvilágosító rendeletet bocsásson ki.

Ha felvilágosító határozványoknak kibocsátására már akkor elvitázhatatlan szükség volt, akkor az utolsó évtizedekbeni háborukban tett tapasztalatok és a legujabb időben a véderő minden részére kiadott szabályzatok, újabb módosító határozványoknak szükségét, most még inkább több okkal támogatják.

Attól a kívánságtól vezéreltetve, hogy a rendikáptalan, az alapszabályokat, ugy a magasztos alapítónő szándékainak, mint a hadi tetteket a jelenleg tetemesen megváltozott viszonyokhoz képest való megítélésüknek megfelelőleg fölfoghassa és magyarázhassa — elhatároztuk a minderre már nem elégséges: 1810. évi deczember hó 12-én kelt császári rendeletet érvényen kívül helyezni és helyette a Mária Terézia katonai

rend alapszabályainak magyarázatául és kiegészítéséül, lelkiismeretes mihez tartás végett a következőket közhírré tenni.

A rendi alapszabályok szerint a Mária Terézia katonai rendet, rendfokozati különbség nélkül, minden főtiszt elnyerheti; tehát minde nélkülöt szükséges, hogy mindnyájuknak alkalom nyujtassék, a rendnek alapszabályairól alapos tudomást és valódi mivoltáról és végczéljáról helyes fölfogást szerezni.

Amidőn ennél fogva a rendi alapszabályoknak és e magyarázó pótrendeletnek lehető legnagyobb elterjedését szándékozzuk és a szolgálati szabályzathoz függelékként való fölvételüket ezennel elrendeljük, egyuttal kiválóan megfelelőnek tartjuk, hogy a rendre érdemesítő tetteknek mineműségére s az igényjogosultságnak érvényesítésére nézve világos és kétségtelen módon bizonyos elvek állapittassanak meg.

A) A rendre érdemesíthető tetteknek tulajdonképeni mineműségükről.

A szolgálati szabályzat a katona számára — rangkülönbség nélkül — oly törvény, melynek határozványaitól neki sohasem szabad legkevésbé sem eltérnie.

Ami abban a parancsról és engedelmességről mondva van, azt a katona mindig szem előtt tartsa; az engedelmesség a katonai fegy-

lennek alapköve, melyhez a katona mindig kötve van.

A rendi káptalan által eddig kiváló hangsúlyozással épségben tartott az a nézet, miként a rendjelölt cselekményének arra, hogy a rendre érdemesítőnek elismertessék, saját kezdeményezéséből eredettnek és parancs nélkül végrehajtottnak kell lennie, csak annyiban helyes és megengedhető, amennyiben az a szabályzatbeli határozványokkal (Szolgálati szabályzat I. részének 68. pontjával és a gyalogsapatok gyakorlati szabályzata II. részének 833. pontjával) összhangzásba hozható; e pontok azt a néhány esetet sorolják fel, midőn valamely parancsnok, a kapott határozott parancsoktól eltérőleg — hanem mindig csak az adott feladatnak és az ismert intézkedéseknek szellemében — teljes felelősség mellett, önállóan léphet föl.

Hol az önállóság és a saját kezdeményezés, a kapott parancsnak előre meggondolt semmibe-
 vevése és nem követése gyanánt tűnik elő, ott elismerésre méltó érdemről szó sem lehet és ily esetben a rendre való érdemességet még oly fényes eredményü hadi tett sem képes támogatni.

Az alapszabályoknak 3. és 21. §§-ai — a lehető legkitelhetőbb módon tárgyalják azokat a szükséges ismertetőjeleket, melyek valamely haditettet a rendre érdemesítőnek tüntetnek elő.

A Szolgálati szabályzatnak határozványai védbástyát képeznek a következményeire nézve

kiszámíthatatlan személyes becsvágynak helytelenségei és önkényü kihágásai ellen; a valódi katonai szellemtől áthatott tisztet azonban nem akadályozzák, hogy a harczmezőn, kitünő eszeséggel párosult hadi tetteket, az előtte ismert intézkedéseknek határain belül is, önmaga végbe ne vihessen vagy hogy ilyeneket hasznos tanácsok és az előre nem látott helyzetbe való észszerü beavatkozás által végrehajtani ne segíthessen és magát ezáltal a rendre ne érdemesithesse.

Ebből tehát következik, hogy minden rendfokozatbeli vezérkari tiszt, valamint a segéd-tisztek és parancsórtisztek, kik a Szolgálati szabályzat (II. rész 379. pont) szerint, valamely csapat-parancsnokságnak átvételére csak kivételes esetekben vannak hivatva, szűkebb szolgálati hatáskörükből is juthatnak abba a helyzetbe, hogy magukat a rend elnyerésére érdemesithessék.

Teljesítvényeiknek vagy adott tanácsaiknak azonban, a csapattisztek tetteihez hasonlólag, hadaink dicsőségére és szolgálatunknak javára tetemes hatással kell bírniok.

A harcznak szerencsés kimenetele nem okvetlenül szükséges föltétel arra nézve, hogy valamely tisztnek a rendre való érdemesítést és igényjogot megszerezze, mert éppen a helyzetnek kedvezőtlen alakulásakor és különösen szerencsétlenség idejében lehet a tisztnek megfontolt,

tántorithatlan bátorság, eszesség és rendkívüli odaadás által, az elvesztettet ismét visszafoglalni s a további balsikerű következményeket megakadályozni.

A rendi káptalannak lelkiismeretes megfontolására van bízva, a tettnek érett részrehajlatlan megvizsgálása után — a mennyiben azt általában a rendre érdemesítőnek tartja, — határozatot hozni az iránt, hogy a jelölt, melyik rendi-fokra való javaslatbahozatalt érdemel.

Mínhogy azonban a rendi alapszabályok példaszerűleg csak azokat a tetteket jelölik meg közelebbről, melyek a lovag-keresztre való javaslatbahozatálnak alaposságát tüntetik elő, azt kívánjuk, hogy a mennyire lehetséges, a rendi káptalannak föladata, a középkeresztre és nagykeresztre nézve is, a tett e tekintetben megkívántató mineműségének és a végrehajtására hivatott személyeknek határozott megjelölésével megkönnyíttessék.

Azoknak, az alapszabályok 21. §-ában felsorolt kitünő tetteknek helyes felfogásából és méltatásából, melyekért a lovagkereszt javaslatba hozható, természetesen következik, hogy csak valamely felsőbb, tehát nagyobb felelősséggel összekötött hatáskör nyújthat a rendjelöltnek lehetőséget arra, hogy nagyjelentőségű hadivállalatokat kiváló kitünőségű bátorsággal és a pilanatnyi katonai helyzetet rendkívül eszességű és nagy sikert előidéző beavatkozással végre-

hajthasson; mert a közép- vagy nagykeresztnek adományozására vonatkozó javaslatot, egyedül csakis ily tettekkel lehet alaposan támogatni.

A nagykeresztre való igényt ennél fogva megszerezhetik:

Az a hadsereg-főparancsnok és hadsereg- vagy hajóhad-parancsnok, ki fő csatát nyer vagy szerencsés ütközeteknek sorozatával sikerteljes hadjáratot folytat.

De oly hadseregparancsnok is, ki nem önállóan, hanem a hadsereg főparancsnokának vezetése alatt, valamely főcsata megnyeréséhez kiváló módon hozzájárul, szintugy valamely nagy és fontos erődített helynek parancsnoka, ki ott jelentékeny sereget vezetve, a védelemnél bátorságteljes szívóssággal a főhadseregnek tetemes hasznot viv ki, az ellenségnek pedig súlyos károkat okoz, bármiként alakuljék is a végeredmény, a nagykereszt elnyerésére érdemesítheti magát.

Hadtestparancsnokok és valamely hajóhadnak vagy önállóan működő hadosztálynak parancsnokai, szintugy valamely jelentékeny erődített helynek parancsnokai, kik magukat, az előbb említett módon, kiváló vitézségű tettek által kitüntették; továbbá a hadsereg-főparancsnokság és hadsereg-parancsnokságok vezérkari, tüzérségi és hadmérnöki főnökei, végül, a hajóhadparancsnoknak törzs-főnöke, kiváló hasznosságú tanácsadásaikért és a harc fontos változékaiba való

sikeres észszerű beavatkozásaikért: a középkeresztet nyerhetik el, míg, — mint ez az alapszabályokban meghatározott, — a lovagkereszt elnyerésére, rendfokozati különbség nélkül, minden tiszt képesítheti magát.

Az imént mondottakból következik, hogy ha valamely lovag vagy közép-keresztes, ismételve teljesen oly kiváló tettet visz végbe, mint a minő az volt, melyért már előbb a lovag vagy középkeresztel kitüntettetett, kivételesen gyorsabb előmenetelre, vagy részünkről másnemű elismerésre érdemesítheti ugyan magát, sohasem tarthat számot azonban, hogy azért a rendnek legközelebb magasabb fokát elérje, mint-hogy utóbbira, mulhatatlanul az előbb tárgyalt kiváló teljesítvények és fokozottabb érdemesítés kívántatnak.

B) A rendre érdemesítő tetteknek — a rendért pályázók részéről — miként eszközendő leírásuknak módjáról.

A rendre érdemesítő tettet a rendért pályázónak világosan és értelmesen kell leírnia, az időnek, a helynek, az indítóoknak, a tetteges végrehajtásnak, az ehhez használt eszközöknek és a végeredménynek minden fontosabb körülménye, nagy szabatosággal, igen határozottan és teljes helyességgel adandó elő; minden homályosság, kétértelműség, mindenlegcsekélyebb túlzás

annál is inkább gondosan kerülendő, mert ennek felfödözendett minden nyoma, a rend elnyerésének könnyítése helyett, ezt sokkal inkább megnehezítené, vagy teljesen megghiusitaná.

Az ekként szerkesztett leírásnak bebizonyítottnak és minden kétséget kizárónak kell lennie. Minthogy megtörtént tetteket tartalmaz, igazságának és helyes voltának megerősítésére, semmi más bizonyíték sem érvényes, mint a melyeket szemtanuk nyújtanak.

**C) Arról a módról, miként kell a rendre érde-
mesítő tetteket bebizonyítani.**

Hogy ily bizonyítékok, miként foganatosítottassanak, erre nézve a rendi alapszabályok 13., 14., 15., 16. és 17. §§-ai máris oly világos, körülményes parancsokat és utasításokat tartalmaznak, hogy hozzájuk csak néhány új magyarázó rendelkezés csatolása szükséges.

Ezek a következőkből állanak:

Előszőr: Minthogy a rendi alapszabályok 12. §-a szerint, bármely főtiszt — a legfőbbtől a legutolsó rangúig, ki valamely kiváló tett által magát e rendre érdemesítettnek véli, — sem gátolható — vagy legkevésbé is akadályozható, sőt ellenkezőleg ez irányban bizonyítékok megszerzésében minden támogatásban részesítendő, annál fogva súlyos felelősség terhét vonja magára az, ki indulatosságból, neheztelésből vagy

más mellékszándékból valamely vitézül és dicséretesen végrehajtott tettnek szemtanuja lévén, megerősítő aláírását a rendjelöltnek megtagadja s ezáltal ez utóbbinak a valóban teljesített szolgálatért való megjutalmazást akadályozni törekszik. Ilyenkor minden e rendre pályázót felhatalmazunk, hogy a szemtanutól, az aláírás megtagadása okáról az illetőnek előljáró hatósága útján, írásbeli nyilatkozatot követelhessen, mely nyilatkozat az említett hatóságnak véleményével együtt, az akkor megnyitott rendi káptalannak küldendő át.

M á s o d s z o r. Ki azonban könnyelmű- vagy épen haszonleső szivességből vagy bármely más tisztátalan indítóokból, mint szemtanu, a mi ő valóban nem is volt, — bizonyítványt ad; ki való gyanánt valamely, a rendre érdemesnek állított oly tettet bizonyít, melynek valótlanúsága egészben vagy fő-részeiben előtte mint szemtanu előtt valósággal ismeretlen nem lehetett, az magát a csalás vétségében teszi bűnössé és fölfedezés esetében, mi nehezen maradhat el, mulhatatlanul az erre törvény szerint kiszabott büntetés alá esik.

H a r m a d s z o r. Ugyanez okból elrendeljük, hogy azokban az esetekben, midőn a rendi alapszabályok, a tanuknak meghatározott mennyiségéből egy vagy néhány főtisztnek hiányában, altiszteknek vagy katonáknak szemtanuk gyanánti tanuskodását engedik meg, ezek az altisztek vagy

katonák, a rendért pályázó távollétében, a dandárnok vagy az őt helyettesítő parancsnok által előhivandók, a tényvázlatnak érthető felolvasásával, minden benne előforduló fontosabb körülményre figyelmeztendők és komolyan megkérdezendők, vajjon ők a tettnek és a felsorolt körülményeknek helyességét, mint becsületes emberek és valóságos szemtanúk, lelkiismeretük, valamint Isten iránt és Irántunk való kötelességük szerint, bizonyíthatják-e vagy nem, — mely nyilatkozatuk jegyzőkönyvbe foglalva, a rendért pályázó folyamodványhoz csatolandó.

Általában pedig azt rendeljük, hogy az altiszteknek és katonáknak tanuskodásuk, csak akkor engedjék meg és tekintessék érvényesnek, ha a rendért pályázók kellőleg igazolják, hogy tettüknek véghezvitelénél, az alapszabályok szerint tanuskodásra hivatott főtisztek, nem voltak a kellő számban, vagy épenséggel egyikük sem volt jelen; minélfogva tettüknek bizonyítása egészben vagy részben, máskint épen nem lehetséges, mint az altisztek vagy a katonák sorából való szemtanúk által.

Negyedszer. Ha a rendért pályázók tettük megerősítésére, saját ezred- vagy csapat-testbelieken kívül más szemtanukat nem sorolhatnak fel, akkor nekik a végre, hogy e tanuskodások érvényeseknek tekintessenek kellőleg be kell bizonyítaniok, hogy az általuk végbevitt tettnél szemtanuként egyedül csak ezredükbeli

vagy csapattestükbeli személyek voltak jelen. Ha azonban más csapattestbeli osztagok is jelen voltak, akkor ezektől is kell tanubizonyítványokat kérni.

Ötödösör. Ha a rendért pályázó által felhozott tett, valamely veszedelemben forgott csapatnak megszabadítását vagy sikeres támogatását illeti, akkor e tettet, kiválóan az említett csapat parancsnokának és e csapatbelli más szemtanúknak kell bizonyítaniok.

Hatodszor. A rendi alapszabályok 13. és 14. §§-aiban már el van rendelve, hogy ha a rendért pályázók tettüknek végbevitelkor másnak parancsa alá helyezve voltak, arról, más öt főtisztével együtt, mindenekelőtt e parancsnoknak bizonyítványa szerzendő meg.

Ha a parancsnok nem volt szemtanu s ennél fogva mint ilyen bizonyítványt nem adhat, akkor írásban be kell jelenteni, hogy a tett a beérkezett jelentésekkel vagy a bekívánt tudakozódásokkal egybevége-e vagy nem, mit a tettek jelentékeny volta esetében, igazolni ritkán lehetetlen. Ha azonban ő e megerősítő jelentést véletlenül meg nem tehetné, akkor erről és okáról szintén írásban kell nyilatkoznia.

E megerősítést vagy az imént említett nyilatkozatot a rendért pályázóknak több bizonyítványaikhoz kell csatolniok és utóbbi esetben tettüket, kiválóan azon főtisztnek bizonyítványával igazoltatniok, ki a vezérlésben a parancs-

nok után legközelebb következik és a tettnek szemtanuja volt.

Hetedszer. Valamennyi rendért pályázó kivétel nélkül a rendi káptalannak megtörtént összehívása után, a rendnek elnyerését célzó kérvényét, a végbevitt és a rendre érdemesnek tartott tettről szóló tényvázlattal és a szükséges bizonyítványokkal együtt, az időnként közhírré tett határidőn belül, szolgálati uton, benyújtani tartozik.

Ha az erre szükséges bizonyítványok és okiratok e határidőig megszerezhetők nem volnának, akkor a rendért folyamodók a kitűzött határidőn belül, szolgálati uton, legalább szándékolt folyamodásukat jelentsék be, kivéve azt az esetet, midőn netán súlyos sebesülés, betegség, vagy fogságba-jutás miatt, ezt nem tehetnék.

A rendre való érdemességnek igazolására kiadott minden bizonyítvány, a rendért folyamodónak közvetlen parancsnoka által aláírandó, ki is a tényvázlatnak aláírásakor, a rendre érdemesnek tartott tett sikerének mineműségét, különösen megjelölni tartozik.

A hadsereg-főparancsnokságnak, valamely hadseregnek, hadtestnek vagy önállóan működő hadosztálynak oly vezérkari-, tüzérségi- és hadmérnöki-főnökei, valamint a hajóhad- vagy hajóhadosztályparancsnokoknak oly törzsfőnökei, kiknek valamely rendre érdemesítő tettet kell bizonyítaniok, öt tisztnek erre vonatkozó bizo-

nyitványát kötelesek mellékelni és pedig lehetőleg oly tisztékét, kik nem közvetlen alárendeltei a rendért pályáznak. Minden más vezérkari tiszt, valamint a segédtisztok és parancsőrtisztek, a rendre való érdemesítésüket, a rendi szabályok általános határozványai értelmében bizonyítják be.

D) Magyarázó határozványok a rendnek káptalana részére.

Ha valamely megtartandó rendi káptalannak előre bocsátott általános kihirdetése után, a rendet kérő valamennyi bejelentett folyamodvány beérkezett, akkor a rendi káptalan megnyitásának és működése megkezdésének napját Mi fogjuk meghatározni. A rendi káptalannak főfeladata és végcélja, a legbehatóbban megvizsgálni és megítélni, vajjon a rendért folyamodók által felhozott tettek a szabályoknak teljesen megfelelőleg vannak-e bebizonyítva és hogy a rendre és melyik osztályára érdemesek-e.

E vizsgálat és megítélés az alapszabályoknak és e rendeletünknek értelmében eszközöndő, és nem szabad ez esetben hatalmaskodó és tetszés szerinti értelmezést gyakorolni.

Ha a szabályoknak alkalmazása tekintetében alapos kétségek merülnek föl, akkor ezek a káptalan elnöke által tudomásunkra hozandók és irántuk nagymesteri határozatunk kérendő.

Minthogy a 19. §-ban említett fölolvastottak egyedüli meghallgatásából, a tettnek pontos, alapos megvizsgálása, a bizonyítványok teljességének pontos és alapos megítélése nem igen várható, — elrendeljük, hogy a rendet kérő valamennyi folyamodvány tényvázlataival és bizonyítványaival fölszerelve, mindenesetre és minden kivétel nélkül, a rendikáptalant képező rendtagok között köröztessék. E rendtagok mindegyike szolgálati- és lelkiismeretbeli szigorú kötelességének ismerje a folyamodványokat, tényvázlataikat és bizonyítványaikat szorgosan átolvasni, éretten megvizsgálni, a talált kétségek és hiányok iránt tett észrevételeit följegyezni és csak ily módon történt előkészülés után, a rendikáptalanban való szavazásra megjelenni.

Az alapszabályoknak határozványa szerint, fölvatások mindegyikénél, a rendbe fölvett lovagok, közép- és nagykeresztesek rangban egymás között azon tett napjainak keltétől sorolnak, mely őket a rendre érdemesítette. E rangtól függ egyszersmind, jelenleg vagy jövőben az osztályszerű évijáradékba való bejuttatásuk vagy előmozdításuk is.

Ennélfogva elrendeljük, hogy a káptalan ülnökei szavazásuk alkalmával mindig szabatosan megjelöljék annak a tettnek napját, melyért a jelöltet a rendbe való fölvételre érdemesnek találták. Ez összegyűjtött keltek szerint, a káptalannak végleges befejezése előtt,

rendes rangsorozati lajstrom szerkesztendő és Hozzánk fölterjesztendő.

A keltnek előbb való meghatározásán kívül minden szavazónak azokat a főindító okokat is írásban kell kinyilatkoztatnia, melyeknél fogva ő a rendért pályázóra igennel vagy nemmel szavaz.

Hogy azonban a káptalani ülnököknek minden aggodalmuk, a rendért pályázónak befolyása, tekintélye, állása és minden gyűlölség és egyéb kellemetlen következmény tekintetében elháríttassék és nekik teljes szabadság biztosíttassék arra nézve, hogy csupán legjobb tudomásuk és lelkiismeretük szerint szavazzanak, már az alapszabályoknak 24. §-ában elrendeltetett, hogy minden, a mi a káptalannak gyűlésén előfordul, a legnagyobb titokban tartassék.

Ez üdvös és szükséges rendelkezést Mi határozottan azzal a hozzáadással ismételjük, hogy a titokban-tartás legcsekélyebb megsértése által ugy a káptalannak ülnökei, mint azok a rendtisztségviselők, kiknek a szavazó iveket, valamint a rendet illető többi irományokat és okiratokat a rendnek levéltárában elhelyezniök kell, súlyos felelősségnek kérlelhetetlenül teszik ki magukat.

A káptalanban egyébiránt minden attól függ, hogy részreajlással egy igazán érdemes jelölt se zárassék ki, másrészt pedig barátságból vagy más mellétekintetektől senki kedvezésben ne részesüljön.

A rendnek becsülete semmiképen sem rejlik tagjainak sokaságában, hanem egyesegyedül a tagoknak valódi teljesen bebizonyított kiváló érdemességükben.

A rendért pályázóknak az érdemességét föl-sorolt tetteik szerint, az ezeket tanúsító bizonyítványok alapján, a személyre, kegyelemre vagy neheztelésre való tekintet nélkül minden lehető megfontolással, a legpontosabb elővigyázattal, igazságos szigorral megvizsgálni, megmérlegelni és megítélni: képezik a káptalanban egybegyült rendtagoknak tulajdonképeni hivatásukat és főkötelességüket; oly kötelesség ez, mellyel ők a becsületnek, a lelkiismeretnek és mindannak súlyos megsértése nélkül, mivel az igazságnak, Istennek, Nekünk és a hazának, a rend szeplőtelen fénye megtartásának, végül önnönmaguknak tartoznak — szem elől nem téveszthető és mely kötelesség a mint Mi azt oly kitünő becsületességű férfiakról, a legbiztosabban elvárjuk, szem elől tévesztetni soha sem is fog.

E) Rendi járulékok.

Mint hogy a jelenleg meglevő biztosított rend vagyon elég kamatösszeget hoz arra nézve, hogy híváságunkhoz képest lehetséges legyen, a rendi járulékokat a meglevő minden osztályu rendtagok a a rendjáradékot jelenleg húzó özvegyek számára visszaható erővel, megfelelően fölemelni, ennélt-

fogva a rendialapszabályok 8. §-ában és az 1810-ik évi december hó 12-én kelt császári rendeletben foglalt határozványoktól eltérőleg elhatároztuk a rendijáradékoknak számát és javadalmazását következő módon szabályozni:

A nagykeresztesek osztályára: 6 évi járadék, egyenkint háromezer (3000) forintjával;

a középkeresztesek osztályára: 16 járadék, egyenkint ezerötyszáz (1500) forintjával;

a lovagok első osztályára: 100 járadék, egyenkint nyolcszáz (800) forintjával és

a lovagok második osztályára 50 járadék, egyenkint hatszáz (600) forintjával.

Az évi járadékoknak megállapított e számuk azonban, mint ez már az alapszabályokban is elrendeltetett, magára a rendtagok számára befolyással nem bír, mert a rendbe annyi nagykeresztes, középkeresztes és lovag vehető és veendő fei, amennyi csak arra magát valóban érdemesnek tanúsítja. Csakhogy a minden osztályu rendtagoknak, — mihelyt a meghatározott évjáradékok mind kiosztvák, — azt az időpontot kell bevárniok, midőn előforduló üresedéseknél osztályszerű évijáradékuknak haszonvételebe juttathatók, vagy előmozdithatók; minél Mi az alapszabályoknak 43. §-ában foglalt, az özvegyek járadékára vonatkozó legkegyelmesebb rendeletet, az özvegyek javára még akként bővítjük ki, hogy ha valamely renditag az évi járadék ha-

haszonvételének tetteleges elérése előtt mulik ki s özvegyet hagy hátra, ily özvegy ugyanabban az időpontban kapja annak az évijáradéknak felét, melybe férje, ez időpontnak megélése esetében előmozdított volna.

Azon esetre, ha a nagykeresztesek és középkeresztesek számára Általunk meghatározott évijáradékok mind ki vannak osztva és valamely járadékos középkeresztes a nagykeresztesek osztályába, vagy valamely járadékos lovag a nagykeresztesek- vagy a középkeresztesek osztályába mozdittatik elő, rendeljük: hogy évijáradékaikat mindketten addig tartsák meg, míg ők a felsőbb osztályu évijáradékban beálló üresedés következtében nagyobb évijáradék haszonvételébe juthatnak.

Hogy végül kiváló gondoskodásunk a meglévő rendivagyon engedte mérvben, — a renditagoknak vagyontalan és teljesen szülők nélkül visszamaradó árváira is kiterjesztessék; elrendeljük: hogy valamely rendtagnak elhaltakor és ha esetleg az alapszabályok szerint évi járadékra képes özvegy hátra nem marad, ez a járadék, mely különben az özvegyet illette volna meg, hatóságilag vagyontalannak igazolt árvákra ruháztassék át.

Ez évijáradék haszonvételének joga a 18-ik életévnek betöltésével megszűnik és ha több évijáradékképes árva van, az minden egyes főre egyenlő összegben esedékes.

A 18-ik életévnek lefolyása után az árvának évi járadéka, bármely kivételnek megengedhetése nélkül beszüntetendő. Továbbá elrendeljük: hogy a tiszti rendfokozattól megfosztott (elbocsátott) rendtagok, úgy a rendet, mint a vele összekötött évi járadékot minden esetben elveszítsék.

Ha ellenben valamely renditag a szolgálatból való elbocsátását, akár a katonai rendfokozat megtartásával, akár pedig nélküle kéri és megkapja, akkor a rendnek, valamint évi járadékának birtokában marad és arra is joga van, hogy rangjához képest, a rendiosztály számára meghatározott nagyobb évi járadékban mozdíttassék elő.

Habár a renditag a katonai kötelékből való kilépés által egyidejűleg a katonai bíróság hatásköréből is kilép, mindamellett rendi ügyekben a renditörvényeknek marad alávetve. Abban az esetben, ha haszonvételre jogosított renditagok hiányában a szabályozott évi járadékok teljes száma kifizetésre nem kerül, akkor a rendi vagyon kamataiból fenmaradó többlet tőkésítendő és Magamnak tartom fenn, a vagyonnak tovább szaporodása esetén, vagy a legalsó évi járadéki osztályzatot fölemelni, vagy pedig az évi járadékoknak számát szaporítani.

Eleve feltételezzük és bizton elvárjuk, hogy hadseregünk mindazon tábornokai, törzs- és főtisztjei, kik a rendet még eddig nem kapták, komolyan arra törekednek, hogy a szolgálati

szabályzat függelékeként kihirdetett rendialapszabályok határozványait, ezzel a rendelettel együtt, a legnagyobb figyelemmel ismételve át-olvassák, tartalmukkal teljesen megismerkednek és mivoltukat legbensőbb sajátjukká teszik. Ez által minden nemes, valódi tiszteletre és dicsőségre törekvő lelkületükben sóvárgó vágyakozás és erős elhatározás fog és kell is, hogy szittasék az iránt, miszerint mindent megkisértsen, mi az időhöz és körülményekhez képest oly dicső jelvényvel való diszítésnek egyengetheti útját, melynek megpillantásakor mindenki meg lehet győződve, hogy tulajdonosa azt valamely rendkívüli haditettrel érdemelte ki; oly dicső jelvény ez, mely általános tiszteletben részesül, a tulajdonosoknak élethossziglan tartó évijáradékot nyújt, a hátrahagyott özvegyeknek és árváknak ellátást biztosít, melynek tekintélye a rendítageknak nyújtott elsőbbségekkel az által még inkább fokozódik, hogy annak birásával egyuttal azok számára, kik azzal már amugy is nem bírnak, a lovagi rend, azokra nézve pedig, akik érte folyamodnak, a bárói méltóság van összekötve, miáltal az spák érdemeinek jutalmát a gyermekek is átöröklék és ily módon folytonos hálás és áldott emlékezete az utódokban is fentartható.

Kelt Gödöllőn, 1878-ik évi október 21-én.

Ferencz József s. k.

TABLE

1. Introduction 1

2. Theoretical Foundations 10

3. Experimental Methods 20

4. Results and Discussion 30

5. Conclusions 40

6. Appendix 50

7. Bibliography 60

8. Index 70

TARTALOM.

ia Terézia katonai rendének alapszabályai ; jövöhagyattak az 1875-ik évi december hó 12-én kelt legfelsőbb elhatározással, — a német eredeti szöveg után magyarosítva	1-től 26-ig
Császári és királyi rendelet, kelt Gödöllőn 1878-ik évi október hó 21-én, a Mária Terézia katonai rend alapszabályainak magyarázata és kiegészítése iránt	27-től 28-ig
A) A rendre érdemesítő tetteknek tulajdon- képeni minémüségükről	28-től 33-ig
B) A rendre érdemesítő tetteknek a rendért pályázók részéről — miként eszközlendő leírásuknak módjáról	33-től 34-ig
C) Arról a módról, miként kell a rendre érde- mesítő tetteket bebizonyítani	34-től 39-ig
D) Magyarázó határozványok a rendnek káp- talana részére	39-től 42-ig
Rendi járadékok	42-től 46-ig
